

RAPID DEVELOPMENT OF ACCOUNTING IN UZBEKISTAN**Khusanov is the son of Ollonur Bakhtiyar**

Fergana Industry and Service

Students of the Technical School of Accounting and Auditing

Alijanov is the son of Doston Rustam

Fergana Industry and Service

Students of the Technical School of Accounting and Auditing

Annotation

This article briefly mentions the rapid development of accounting in Uzbekistan.

Key words: Uzbekistan, accounting, state tax committee, industry, great achievements, finance ministry, cash flow.

BUXGALTERIYANI O'ZBEKISTONDA JADAL RIVOJLANISHI**Xusanov Ollonur Baxtiyor o'g'li**

Farg'ona sanoat va xizmat

ko'rsatish texnikumi buxgalteriya audit yonalishi talabalari.

Alijonov Doston Rustam o'g'li

Farg'ona sanoat va xizmat

ko'rsatish texnikumi buxgalteriya audit yonalishi talabalari.

Annontatsiya

Ushbu maqolada o'zbekistonda buxgalteriyani jadal rivojlanishi haqida qisqacha aytib o'tilgan.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, buxgalteriya, davlat soliq qo'mitasi, soha, ulkan yutuqlar, moliya vazirligi, pul oqimlari.

O'zbekistonning mustaqil yuksalishi mobaynida qilingan ishlami sarhisob qiladigan bo'lsak, ulkan yutuqlar qo'lga kiritilganligining guvohi bo'lamiz: Shuningdek, «Buxgalteriya hisobi» sohasida ham keyingi yillarda O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Davlat Soliq qo'mitasi hamda O'zbekiston Respublikasi buxgalterlari va auditorlari milliy assotsiatsiyasi tomonidan buxgalteriya hisobining tamoyillarini rivojlantirish maqsadida bir qator ibratli ishlar amalga oshirilmoqda. Buxgalteriya hisobini tartibga soluvchi qonunlar qabul qilinishi,

ular bo'yicha xalqaro talablarga javob beradigan milliy standartlar va boshqa me'yoriy hujjatlar yaratilishi, hisob milliy standartlarining buxgalteriya hisobi xalqaro standartlariga tenglashtirilishi, vatani- mizning jahon iqtisodiyotiga integrallashuvida katta ahamiyat kasb etadi.

Respublikamiz oliy va o'rta maxsus o'quv yurtlarida berilayotgan iqtisodiy bilimlar ichida muhim o'rinlardan birini buxgalteriya hisobi egallaydi. Chunki, buxgalteriyani - biznesning tili deyilar.

Buxgalteriya hisobi ma'lumotlari xo'jalik mexanizmining tarkibiy qismi bo'lib, marketingdek, menejmentdek ishbilarrnonlik va tadbir- korlik faoliyatlarini iqtisodiy axborotlar bilan ta'minlovchi asosiy manba hisoblanadi.

Shulami hisobga olgan holda ushbu darslik Toshkent Moliya va iqtisodiyot kolleji o'qituvchilari Ulug'bek Inoyatov, Surayyo Yusupo- va, Feruza Salimbekovalar tomonidan O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'rta maxsus kasb-hunar ta'limi markazi, O'rta maxsus kasb-hunar ta'limini rivojlantirish instituti tomonidan budjet tashkilotlari, kichik korxonalar, sanoat tarmoqlari, qishloq xo'jaligi korxonalarini hisobchi xodimlari hamda kasb-hunar kollejlari talabalari foydalanishlari uchun qayta nashrga tayyorlandi.

O'quv qo'llanmada hisobning mohiyati va tashkil etilishi, pul mablag'lari bilan hisoblashuvlar va kredit muomalalarining hisobi, moddiy zaxiralar hisobi, asosiy vositalar va nomoddiy aktivlar hisobi, mehnat va ish haqini hisobga olish, ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot tannarxi kalkulyatsiyasi hisobi, kichik korxonalar hamda

Mamlakatimizda buxgalteriya hisobi bo'yicha umumiy rahbarlik vazifasi O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligining buxgalteriya hisobi va auditi uslubiyati boshqannasi zimmasiga yuklatilgan. Bu boshqanna dastlabki hisob masalalari bo'yicha xalq xo'jaligi tarmoqlariga umumiy rahbarlik qilib, buxgalteriya hisobi bo'yicha kadrlar tayyorlash va ular malakasini oshirish bo'yicha ish olib boradi hamda dastlabki hisobning tipik shakllarini ishlab chiqib, nashr qildiradi, barcha xo'jalik yurituvchi subyektlar uchun majburiy bo'lgan hisob va hisobot masalalari bo'yicha yo'riqnoma, uslubiy ko'rsatmalar ishlab chiqadi.

Buxgalteriya hisobini to'g'ri tashkil qilish bo'yicha metodologik rahbarlik ham Moliya vazirligining buxgalteriya hisobi va auditi uslubiyati boshqannasi tomonidan olib boriladi. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi Makroiqtisodiyot va statistika vazirligi bilan kelishilgan holda buxgalteriya hisobi schyotlar rejasini, buxgalteriya hisobi va hisobotining tipik shakllarini, ulardan foydalanishga oid yo'riqnomalarni tasdiqlaydi, buxgalteriya hisobini yaxshilash va takomillashtirishga doir takliflarni joriy qiladi. u?Buxgalteriya hisobi - bu, kundalik va umumiy ma'lumotlar olish maqsadida ayrim korxonalar, hissadorlik jamiyati, muassasa, tashkilot va boshqalarning xo'jalik faoliyatini uzluksiz ravishda kuzatish va nazorat qilish tizimidan iboratdir.~Buxgalteriya hisobining maqsadi foydalanuvchilarni to'liq, ishonarli, o'z vaqtida tuzilgan moliyaviy va buxgal-

terlya hisobining boshqa axborotlari bilan ta'minlashdan iborat. IJ,Respublikamiz mustaqillikka erishgan vaqtdan boshlab bozor iqtisodiyoti talablari va moliyaviy hisobotning xalqaro andozalariga muvofiqlashtirish maqsadida buxgalteriya hisobi tizimi bosqichma-bosqich isloh qilib kelinmoqda, ushbu islohotni iqtisodiy, fuqarolik- huquqiy sohada yuz berayotgan jarayonlar va buxgalteriya hisobi bobida xalqaro rniqyosda uyg'unlashtirish zaruriyati taqozo etdi.

Bozor iqtisodiyoti buxgalteriya hisobi faqat hisob yuritish siyosati va statistika vazifasini bajarib qolmasdan, balki manfaatdor tomonlarga tasarrufida mavjud bo'lgan moliyaviy resurslardan qanday qilib yaxshiroq

foydalanish to'g'risida xolis va asoslangan qaror qabul qilishi uchun xo'jalik yurituvchi subyektning faoliyati to'g'risida axborot to'plash, uni qayta ishlash va uzatish vositasiga aylandi. Hozirgi paytda buxgalterlar ishiga qo'yiladigan talablar tubdan o'zgarmoqda. Buxgalter korxonalar rahbariga moliyaviy ahvolning barqarorligini oshirishga imkon beradigan yo'llarni ko'rsatib berishi, iqtisodiy tahlil, umuman korxonaning pul oqimlari va moliyasini boshqarish bilan, ya'ni moliyaviy menejment bilan shug'ullanishi kerak. Buning uchun, eng avvalo, buxgalterlar BHMA larini va hisob ishlariga oid me'yoriy- huquqiy hujjatlarni bilishlari lozim. Ana shundagina buxgalteriya hisobini samarali tashkil qilishga erishish mumkin.

Mavjud xalqaro amaliyot buxgalteriya hisobini me'yorlar yordamida boshqarishning 4 darajali tizimini ko'zda tutadi. Birinchi daraja - qonun hujjatlari, masalan, «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi Qonun. Ikkinchi daraja - asosiy qoidalar majmui, ya'ni buxgalteriya andozalari. Mazkur darajada buxgalteriya tushunchalari va qoidalari shunday belgilanadiki, toki ular buxgalteriya hisobi bilan bog'liq shaxslar tomonidan bir xilda talqin etilsin. Uchinchi daraja - turli idoralar tomonidan turli tarmoqlar va umuman mamlakat bo'yicha ishlab chiqiladigan, buxgalteriya hisobini yuritish bo'yicha xilma-xil uslubiy ko'rsatmalar, tavsiyalar. To'rtinchi daraja - hisob siyosatini belgilash va hujjatlar aylanishini yuritish uchun korxonada chiqarilgan ichki ish hujjatlari. Hozirgi kunda mamlakatimizda buxgalteriya hisobi me'yoriy boshqaruvining ana shu to'rt darajali tizimini jahon andozalari talablari darajasida tashkil qilishga harakat qilinmoqda. Ma'lumki, jahon amaliyotiga mos keladigan «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi Qonunsiz milliy hisob tizirini yetarli darajada qayta qurish mumkin emas. 1996-yil 30-avgustda qabul qilingan ushbu qonun, eng avvalo, buxgalteriya hisobini tashkil etish, buxgalteriya hujjatlari va registrlari, aktivlar va majburiyatlarni inventarizatsiya qilish va baholashning asosiy tamoyillari va qoidalari, o'z va qarzga olingan kapital hisobi, moliyaviy hisobotlar oldiga qo'yilgan asosiy vazifalar, maqsad va talablarni belgilab beradi. Bundan tashqari, mazkur Qonun buxgalteriya hisobini yuritishda xo'jalik yurituvchi subyektlarning huquqi, burchi va mas'uliyatlarini, shuningdek, moliyaviy hisobotlarni topshirish va chop etish bo'yicha qo'yiladigan talablarni belgilab beradi.«Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi Qonundan tashqari, O'zbekiston

Respublikasi Vazirlar Mahkamasining tomonidan 1999-yil 5-fevraldagi 54-son qarori bilan tasdiqlangan «Mahsulot (ishlar, xizmatlar)ni ishlab chiqarish va sotish xarajatlarining tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to'g'risidagi Nizom») hamda buxgalteriya hisobining milliy andozalarining amaliyotga tatbiq etilishi buxgalteriya hisobini isloh qilish va takomillashtirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Buxgalteriya hisobi va hisobotini xalqaro talablarga muvofiq o'zgar-tirish keyingi vaqtda tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bunga, birinchidan, xalqaro bozorlarda ish olib boradigan kompaniyalar o'rtasida munosib muomala tili bo'lishini talab qiluvchi jahon iqtisodiyotining rivojlanishi, ikkinchidan, xalqaro andozalami chuqur o'rganish va ulami mamlakatimiz arnaliyotida keng qo'llanish zarurligi sabab bo'layotir. Shu boisdan harn buxgalteriya hisobining milliy andozalarini ishlab chiqishda bevosita xalqaro andozalarga tayanilmoqda.

Buxgalteriya hisobining milliy andozalarini arnalga kiritish zarurati. asosan, buxgalteriya hisobining bazaviy qoidalari va tamoyillarini tushuntirish va umumlashtirish, asosiy tushunchalami bayon qilish, u yoki bu buxgalteriya usullarini hisobga olgan holda O'zbekiston Respyb-likasida hisobning o'ziga xos xususiyatlarini qo'llashdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi Qonuni, 1996-yil 30-avgust.
2. Q'zbekiston Respublikasining «Auditorlik faoliyati to'g'risidagi Qonuni. «Q'zbekiston ovozi» gazetasi 2000-yil 3-iyun.
3. «Mahsulot (ish xizmatlar)ni ishlab chiqarish va sotish xarajatlari tarkibi hamda moliyaviy natijalami shakllantirish tartibi to' g'risidagi qonun.